

УДК 374.72

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9\(39\)-576-587](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-9(39)-576-587)

Лозинський Олег Михайлович кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>

Цюприк Андрій Ярославович завідувач кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, доцент

Лозинський Андрій Федорович кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ У ПІДГОТОВЦІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. Здійснено аналіз форм і методів навчальної практики, а також отриманих результатів практики студентами 2-3-го курсів Львівського державного університету безпеки життєдіяльності спеціальності «Соціальна робота» влітку 2023 р. 30% компетентностей здобувачів вищої освіти (визначених стандартом спеціальності 231 «Соціальна робота») становлять соціально-психологічні компетентності. Майбутнім спеціалістам спеціальності 231 «Соціальна робота» бажано володіти практичними соціально-психологічними знаннями для надання якісної допомоги і супроводу різних категорій громадян, які потребують соціальної допомоги. На цю мету була скерована програма навчальної практики. Студенти проводили конфіденційні співбесіди з людьми дорослого або літнього віку, які перебувають у непростих/скрутних життєвих обставинах з використанням «активного», «пасивного», «емпатійного» слухання, а також здійснили профорієнтаційні співбесіди з школярами старших класів. Завданнями при співбесіді були: а) візуальне спостереження за невербальними формами спілкування клієнта, що виявляють його (її) темперамент, самооцінку, емоційний стан; б) пошук можливих шляхів розв'язання життєвих ситуацій клієнтів; в) аналіз допущених помилок в ході спілкування. Узагальнений аналіз отриманих студентами результатів практики виявив 5 категорій життєвих ситуацій, з якими мають справу клієнти соціальних послуг: проблеми дитячого

та юнацького віку; депресивні і після-конфліктні стани; сімейні труднощі; самотність; післявоєнна адаптація, професійне вигорання. Виявлено недоліки організації навчального процесу – відсутність навчальних годин у розкладі для навчальної практики. Запропоновано передбачити в ОПП 4 години для настановного заняття і заліку з практики; щорічне проведення узагальненого аналізу результатів навчальної практики.

Ключові слова: освітньо-професійна програма, соціальна робота, принцип системності і послідовності навчального процесу, соціально-психологічні навчальні дисципліни, навчальна практика, співбесіда з клієнтами, життєві ситуації клієнтів, візуальне спостереження, активне слухання, пасивне слухання, самоаналіз співбесіди.

Lozynskiy Oleg Mykhailovych Candidate of psychological sciences, senior lecturer of the Department of Social Work, Management and Social Sciences, Lviv State University of Life Safety, <https://orcid.org/0000-0002-3435-5753>

Tsyupryk Andriy Yaroslavovych Head of the Department of social work, management and social sciences, Lviv State University of Life Safety, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Lozynskiy Andriy Fedorovych Candidate of historical sciences, associate professor of the Department of social work, management and social sciences, Lviv State University of Life Safety

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PRACTICE IN THE TRAINING OF SOCIAL WORKERS

Abstract. An analysis of the forms and methods of educational practice, as well as the results of practice obtained by students of the 2nd-3rd years of the Lviv State University of Life Safety, majoring in "Social Work" in the summer of 2023, was carried out. 30% of the competencies of higher education students (defined by the standard of specialty 231 "Social Work") constitute social and psychological competences. It is desirable for future specialists of specialty 231 "Social work" to have practical social and psychological knowledge to provide quality assistance and support to various categories of citizens who need social assistance. The educational practice program was directed to this goal. Students conducted confidential interviews with adults or elderly people who are in difficult/difficult life circumstances using "active", "passive", "empathic" listening, and also conducted career guidance interviews with high school students. The tasks during the interview were: a) visual observation of the client's non-verbal forms of communication that

reveal his/her temperament, self-esteem, emotional state; b) search for possible solutions to clients' life situations; c) analysis of mistakes made during communication. A generalized analysis of the results of practice obtained by students revealed 5 categories of life situations with which clients of social services deal: problems of childhood and youth; depressive and post-conflict conditions; family difficulties; loneliness; post-war adaptation, professional burnout. Disadvantages of the organization of the educational process were revealed - the absence of educational hours in the schedule for educational practice. It is proposed to provide 4 hours in the OPP for an instructional class and practice credit; annual general analysis of the results of educational practice.

Keywords: educational and professional program, social work, the principle of systematicity and sequence of the educational process, socio-psychological educational disciplines, educational practice, interview with clients, life situations of clients, visual observation, active listening, passive listening, self-analysis of the interview.

Постановка проблеми. Соціальна робота під час російсько-української війни і в повоєнні роки є і залишиться надзвичайно потрібною професією. Важкі гуманітарні наслідки війни потребуватимуть значних суспільних зусиль для зменшення страждань, реабілітації та реадaptaції важко травмованих мирних громадян, військовослужбовців, мільйонів вимушених переселенців, десятків тисяч депортованих до РФ українських дітей з протиправною метою зміни їх національної ідентичності. Україна змушена буде не один рік відбудовувати зруйновані міста і села, промислові та інфраструктурні об'єкти, а постраждалим в ході війни громадянам України надавати соціальну допомогу.

У зв'язку з цим вже сьогодні необхідна якісна підготовка у вищих закладах освіти майбутніх соціальних працівників, які через декілька років зможуть надавати якісну соціальну допомогу і супровід потребуючим групам українських громадян, працюючи у державних та комунальних соціальних службах, благодійних організаціях, релігійних громадах, благодійних фондах, українських філіях міжнародних гуманітарних організаціях. Соціальні працівники будуть змушені надавати широкий спектр соціальних послуг, що охоплюватиме соціальну допомогу, супровід, адаптацію, реінтеграцію різних за віковими, соціальними, світоглядними критеріями категоріям громадян:

- дітям-сиротам, дітям вимушених переселенців, біженців;
- дітям, що повернулись в Україну після примусової депортації до Російської Федерації, після тривалого перебування в окупованих районах Луганської, Донецької, Херсонської, Запорізької областей та в Автономній республіці Крим;

- сім'ям, що втратили одного з батьків під час війни, сім'ям військовослужбовців, які зазнали каліцтв;
- колишнім військовим – чоловікам або жінкам, які повернулись з війни з фізичними або психологічними травмами;
- громадянам, які втратили житло, майно під час військових атак;
- безробітним громадянам, що втратили можливість працювати за спеціальністю і потребують професійного перенавчання;
- громадянам з різноманітними психічними відхиленнями та розладами;
- проблемним сім'ям та дітям у таких родинах, в яких існує несприятливий морально-психологічний клімат, алкоголізм та інша асоціальна поведінка подружжя;
- особам, які виходять з місць позбавлення волі та їх родичам;
- самотнім літнім або хворіючим людям, які не мають родинного догляду та ін.;
- біженцям з інших країн, що шукають або шукатимуть притулку в Україні і т.д.

Це не повний перелік потребуючих соціальної допомоги груп людей, з якими доведеться в майбутньому вміти працювати випускникам університетів за спеціальністю 231 «Соціальна робота». Кожна з таких категорій громадян має свої психологічні особливості, а тому ефективна взаємодія соціальних працівників з ними вимагає глибоких соціально-психологічних знань, життєвого досвіду, професійності. Освітньо-професійна програма за цією спеціальністю повинна формувати відповідні компетентності у здобувачів вищої освіти. Важливою складовою тут є проведення якісної навчальної практики на 1-му, 2-му, 3-му курсах, на якій здобувачі закріплюють теоретичні знання і набувають безцінний життєвий і професійний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні особливості системи вітчизняної соціальної освіти знаходимо в працях В. Кременя, Т. Василюка, І. Лисоконя, В. Бобрицької, С.Калашнікова, С.Курбатова. Семигіна Т.В. Пожидаєва О.В., Карагодіна О.Г. [2; 3; 4]. Водночас засоби формування соціально-психологічних компетентностей під час навчання у ВНЗ майбутніх соціальних працівників, на жаль, недостатньо досліджені. Зокрема мало публікацій і досліджень щодо змісту програм навчальної практики і форм її проведення в реаліях сьогодення.

Метою статті є аналіз програми навчальної практики для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» (бакалавр), а також аналіз результатів практики 2-3-го курсів влітку 2023 року.

Для досягнення цієї мети слід виконати такі **завдання**: 1) проаналізувати соціально-психологічні компетентності у стандарті вищої освіти спеціальності

231; 2) проаналізувати програму навчальної практики та окремі її компоненти за цією спеціальністю; 3) проаналізувати зміст звітних результатів навчальної практики, представлених здобувачами вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Заклади вищої освіти, володіючи автономією в питаннях розробки освітньо-професійних програм та окремих навчальних курсів, можуть гнучко впроваджувати такі засоби і форми навчання, щоб задовольняти професійні потреби здобувачів вищої освіти та підготувати їх до майбутньої професії.

1) Аналіз стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» (бакалаврський рівень) вказує на те, що 30% (8 з 23) компетентностей у ЗВО – це компетентності соціально-психологічного характеру (дивись табл. 1) [1].

Таблиця 1.

Соціально-психологічні компетентності, визначені стандартом вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота»

Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
Використовувати методи профілактики для запобігання можливим відхиленням у психічному розвитку, порушенням поведінки, міжособистісним стосункам, для розв'язання конфліктів, запобігання соціальним ризикам та складним життєвим обставинам (СЖО).
Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.
Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й надихати клієнтів.
Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.
Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.
Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

Визначені стандартом вищої освіти *компетентності* за спеціальності «Соціальна робота» слід впродовж навчання розвивати завдяки відповідним теоретичним соціально-психологічним навчальним курсам, і закріплювати в ході проведення практичних занять і проходження навчальної практики.

2) Для досягнення названих цілей для спеціальності 231 «Соціальна робота» було розроблено програму навчальної практики, врахувавши позитивні напрацювання вітчизняних ВНЗ [5; 10]. Передбачено різні формати проходження навчальної практики: а) перший формат – проходження практики в державній, комунальній, громадській, релігійній, благодійній соціальній організації або установі (див. табл. 2); б) другий формат – проходження практики без прикріплення до соціальної організації або установи (на кафедрі) (див. табл. 3).

Таблиця 2.

План навчальної практики на виробництві

Зміст роботи
Оформити індивідуальний план роботи для проходження навчальної практики.
Прибути на базу навчальної практики.
Знайомство з нормативними документами у сфері соціального захисту, зокрема, які регламентують роботу соціального працівника.
Ознайомлення з базою практики – державною установою або недержавною організацією: історією її виникнення, метою і завданнями її діяльності, структурою, напрямками її роботи в наявних умовах, з графіком роботи, рекламною продукцією, з головними досягненнями і т.п.
Ознайомлення з типовою документацією установи чи організації, яка супроводжує роботу співробітників в ході їх діяльності.
Участь в якості асистента в ході роботи співробітників установи чи організації.
Написання письмових 2-3 самозвітів про участь у проведених співбесідах
Проведення профорієнтаційної роботи з школярами
Написання письмового звіту про профорієнтаційну роботу з результатами Інтернет тестування
Написання звіту і оформлення звітних документів про проходження навчальної практики

Таблиця 3.

План навчальної практики на кафедрі

Зміст роботи
Оформити індивідуальний план роботи для проходження навчальної практики.
Вибір 2-4-х реципієнтів (співрозмовників) в колі свого соціального оточення – родичі, знайомі, сусіди, співробітники за місцем роботи, люди які перебувають у непростих/скрутних життєвих обставинах
Вибір методу дослідження (самоспостереження, опитування-інтерв'ю, телефонна розмова, тестування, аналіз результатів творчості/життєдіяльності) для отримання інформації про життєву ситуацію реципієнта/реципієнтки, його/її особистісні особливості, емоційно-психологічний стан, психологічний клімат в його/її родині та/або трудовому колективі і т.п.
Проведення емоційно-підтримуючої співбесіди з реципієнтом/реципієнткою тривалістю від 20 хв. до 60 хв., із використанням «активного» і «пасивного» слухання, гарантуючи конфіденційність імені та особи співрозмовника
Написання 2-3 письмових самозвітів про проведені співбесіди
Проведення профорієнтаційної роботи з школярами середніх або старших класів
Написання письмового звіту про профорієнтаційну роботу з результатами Інтернет тестування
Написання звіту і оформлення звітних документів про проходження навчальної практики

Ключовим видом діяльності під час обох форматів навчальної практики є *співбесіда* з клієнтами. Безпосередній комунікативний контакт в ході службової взаємодії з особистістю (клієнтом соціальних послуг) надає здобувачу вищої освіти реальний досвід наближення до професії соціального працівника. Співбесіду пропонується провести з дорослою людиною, а також з учнем середніх або старших класів.

2.1) Студент-практикант проводить співбесіду з 2-3-ма людьми дорослого віку на базі практики, або у колі свого соціального оточення – з родичами, знайомими, сусідами, співробітниками за місцем роботи, з ситуативно доступними людьми, які перебувають у *непростих/скрутних життєвих обставинах*. Емоційно-підтримуючу співбесіду пропонується провести тривалістю від 20 хв. до 60 хв. із використанням «активного», «пасивного», «емпатичного» слухання, гарантуючи конфіденційність імені та особи співрозмовника. Напередодні співбесіди здобувач вищої освіти самостійно знайомиться з особливостями «активного», «пасивного», «емпатичного» слухання [6; 7; 8], бере до уваги структуру *самозвіту* (щоб більш свідомо спілкуватися з співрозмовником), який укладається згодом за результатами співбесіди (див. табл. 4).

Таблиця 4.

Структура самозвіту про співбесіду

Вік, стать, сімейний стан, професія співрозмовника (-ці)	
Статус співрозмовника (-ці) (друзі/колеги/знайомі/незнайомі)	
Життєва ситуація (проблема) співрозмовника (-ці)	
Варіанти вирішення/розвитку життєвої ситуації (проблеми)	
Емоційна тональність спілкування на початку розмови (байдужа/спокійна/активна/вибухова/сумна/весела/агресивна)	
Емоційна тональність спілкування на завершення розмови (байдужа/спокійна/активна/вибухова/сумна/весела/агресивна)	
Скерованість уваги співрозмовника (-ці) (на минуле / на теперішнє / на майбутнє)	
Зовнішній вигляд одягу, зачіски співрозмовника (-ці) (акуратний/неаккуратний/занедбаний)	
Постава тіла співрозмовника (-ці) (струнка/згорблена)	
Жестикуляція руками (відсутня/активна/на колінах/за спиною/на столі/тримає сумку/схрещені перед грудьми)	
Положення ніг під час спілкування (нога на нозі/поряд дві ноги/одна нога попереду)	
Міміка обличчя (непомітна/активна/надмірна)	
Мовлення (слова-паразити/нецензурне/літературне/суржик)	
Манера мовлення (ділова/професійна/обурлива/звинувачувальна / докоряюча/прохаюча/ридаюча)	
Самоаналіз власного емоційного стану в ході співбесіди, та після її завершення	
Назва тесту	
Результати (отримані числові показники)	
Інтерпретація результатів	
Допущені з вашого боку помилки	
Тривалість спілкування	ГОД. ХВ.

Мета співбесіди - зрозуміти життєву ситуацію співрозмовника (-ці), його/її індивідуальні особливості, актуальний емоційно-психологічний стан,

психологічний клімат в його/її родині та/або трудовому колективі і т.п. Важливим компонентом при цьому є візуальне спостереження за невербальними формами спілкування співрозмовника, оскільки саме в жестах, міміці, позах тіла, інтонації мовлення проявляється емоційний стан людини, її невисловлені бажання, звички, самооцінка – які деколи є рівноважливими каналами інформації про особистість поряд з висловленими нею словами.

2.2) Ще одним форматом роботи під час навчальної практики є *профорієнтаційна співбесіда* з дівчатами і хлопцями середніх або старших класів. Допомога в професійному самовизначенні молоді та виявлення їх професійних схильностей – важливий напрям роботи соціального працівника. Профорієнтаційні зустрічі з школярами доречно проводити в загальноосвітніх школах, школах інтернатного типу для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Під час навчальної практики пропонується усне дружнє спілкування з школярем (-кою), в ході якого бажано довідатись про його/її зацікавлення, інтереси, уподобання, про шкільні предмети, за які має хороші оцінки, а також чи брав (-ла), бере участь у позашкільних гуртках. Пропонується також використати в спілкуванні з школярем Інтернет-профорієнтаційну методику Голланда, або будь-який інший психодіагностичний тест і т.п. [9], такі методики можна пройти з використанням смартфона, що сьогодні стало звичним атрибутом спілкування молоді.

Результати профорієнтаційної роботи з школярами фіксують в таблиці 5.

Таблиця 5.

Результати профорієнтаційної співбесіди

Вік, стать, клас навчання школяра	
У яких позашкільних гуртках бере (брав/брала) участь ?	
До яких видів занять має зацікавленість ?	
Назва тесту	
Результати (отримані числові показники)	
Інтерпретація результатів	

3.1) Наведемо приклади змісту співбесід з клієнтами про їх життєві ситуації та можливі шляхи їх розв'язання, проведених практикантами спеціальності 231 «Соціальна робота» під час проходження навчальної практики влітку 2023 року.

Життєва ситуація (проблема) співрозмовника (-ці)	Варіанти вирішення/розвитку життєвої ситуації (проблеми)
Проблеми дитячого та юнацького віку	
дитина, позбавлена батьківського піклування, схильна до негативного впливу, маніпулює і вигадує собі історії і хвороби, покидає піклувальницю-бабусю	поселення в сиротинець, медичне обстеження, супровід психолога та соц. працівника
дитина в неблагополучній і безробітній сім'ї, пропускає школу, підпрацьовує збиранням лікарських трав	влаштування в патронатну сім'ю
учениця з відставанням інтелектуального розвитку переживає через глузування однолітків сварки з матір'ю	роз'яснення одноліткам про особливості дитини з такими відхиленнями, заохочення до спільних ігор вміння слухати
Депресивні і постконфліктні стани	
депресія після втрати близької людини, втрата стимулу навчатись і жити	дружня увага, позитивна підтримка, вислуховування, звернення до психолога, прогулянки з друзями, повернення до хобі
сварка з шкільною подругою, відчуття провини і тривоги	емоційна підтримка, прийняття почуттів і переживань, ніхто не може бути ідеальним, відновлення спілкування з подругою, домовленість про спільні інтереси
непорозуміння на роботі з колегами, втрата мотивації	набуття навиків комунікації та спілкування з колегами
втратив роботу через реорганізацію, покинула дівчина, втрата впевненості	емпатичне спілкування, висловлення емоцій, набуття сил долати стрес
моральне вигорання	приділяти увагу хобі
на роботі пониження в посаді, самооцінка похитнулась	адаптація, планування малими кроками в напрямку до мети, самоосвіта та саморозвиток
проблеми на роботі в чоловіка погіршили клімат в сім'ї	відкритись дружині в своїх переживаннях, заняття спортом, прогулянками на повітрі, дружині також слід йти назустріч, звернення до психолога
Сімейні труднощі	
розлучений батько потребує допомоги для дітей	оформлення допомоги від соцслужби
потребує оздоровлення в санаторії	отримання путівки
домашнє насильство з боку колишнього чоловіка	забезпечення безпеки, правова допомога, психологічна підтримка
дівчина переживає через розлучення її батьків	батьки мають попри розлучення проявляти свою любов до доньки, допомога психолога, усталений життєвий ритм, увага рідних і друзів
Одинокість	
одинок матір потребує соцдопомоги	оформлення допомоги від соцслужби
самотня матір	увага друзів, психологічна підтримка
втрата сил і перспективи через розлуку з хлопцем	емпатійне спілкування з друзями, зосередження на хобі, позитивних сторонах життя, саморозвиток, час лікує
Поствоєнна адаптація, профвигорання	
біженець, втратив документи, має ПТСР	поселення, отримання документів, психологічна допомога
біженка, втратила контакт з чоловіком і сином, що залишились на прифронтовій території	притулок, заява в поліцію про розшук рідних
біженка, поки не знайшла роботу, немає з ким спілкуватися в новому місті	в центрі зайнятості шукати роботу, активніше спілкуватися з навколишніми людьми
внутрішньо переміщена жінка потребує житло та речі	допомога в пошуку житла та речей, психологічна підтримка
дівчина втратила батька на війні, депресія, випиває алкоголь, втратила сили жити	розуміння і підтримка, емоційне опрацювання горя, підтримка рідних та друзів
профвигорання	планування робочого дня, відпочинок, сон, допомога психолога

Життєві ситуації ми розділили на 5 категорій: проблеми дитячого та юнацького віку; депресивні і постконфліктні стани; сімейні труднощі; самотність; поствоєнна адаптація, профвігорання. Ознайомлення зі змістом рекомендацій, наданих студентами засвідчує доволі ґрунтовне розуміння ними психології співрозмовників, а також «хороший» рівень наданих порад для позитивного виходу клієнтів з життєвих ситуацій, в яких вони перебувають. Це означає, що такий формат навчальних завдань під час практики сподобався майбутнім соціальним працівникам. Під час усного підбиття підсумків навчальної практики у вересні 2023 р. студенти висловлювали задоволення від можливості набути професійний досвід, емоційно відчувати себе соціальними працівниками, мати можливість взаємодіяти з дітьми, підлітками, юнаками, дорослими клієнтами, які потребували соціальної допомоги та психологічної підтримки.

Висновки. Організована влітку 2023 р. навчальна практика стала кроком в професійному становленні студентів спеціальності «Соціальна робота». Можемо зробити висновок, що підібрані формати і методи роботи виявилися продуктивними навчальними інструментами, які можна покращувати і використовувати в майбутньому. Вони дають здобувачам вищої освіти можливість засвоїти в професійній діяльності соціально-психологічні знання, сформулювати професійну Я-концепцію, уважніше оцінити власні успіхи та помилки в роботі з людьми в непростих життєвих ситуаціях.

Поряд з тим організація навчальної практики виявила недоліки і прогалини навчального процесу, зокрема: освітньо-професійна програма за спеціальністю 231 «Соціальна робота» не відводить жодних навчальних годин у розкладі занять для настановної зустрічі з студентами, які ідуть на навчальну практику, а також для підбиття підсумків навчальної практики. Це суттєво знецінює в очах студентів значення навчальної практики. Доводиться проводити обговорення результатів практики на семінарських заняттях інших навчальних дисциплін. З огляду на це, гарантам освітніх програм доречно планувати по 2 години для настановної зі студентами і підсумкової зустрічі у формі заліку.

Також слід робити узагальнений аналіз результатів навчальної практики студентів і корегувати її для більш якісної підготовки здобувачів спеціальності 231 «Соціальна робота».

Література:

1. Наказ МОН №557 від 24.04.2019 р. «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. 10.08.2023. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni% 20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf)

2. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери. [Монографія] / Автр. Кол. Т.Василюк, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко. Упоряд. І. Лисоконь. Кривий Ріг: КДПУ, 2022. 182 с. 10.08.2023. URL: http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6700/1/%d0%9b%d0%b8%d1%81%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%8c_%d1%80%d0%be%d0%b7%d0%b4%d1%96%d0%bb_%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%97_2022.pdf

3. Принципи педагогічного процесу. // Фіцула М.М. Педагогіка. К: Альма Матер, 2009. 560 с. 10.08.2023. URL: https://pidru4niki.com/1277032434966/pedagogika/printsipl_pedagogichnogo_protseesu

4. Семігіна Т.В. Пожидаєва О.В., Карагодіна О.Г. Програми підготовки докторів філософії із соціальної роботи: аналіз змісту // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». №12-13. Квітень 2022. С.108-113. 10.09.2023. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/20>

5. Програма навчальної практики для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Львів: ЛДУБЖД. 2023. 24 с.

6. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 224 с. 10.09.2023. URL : https://lkkeip.at.ua/_ld/0/24_--_.pdf

7. Лекції з навчальної дисципліни «Психологія міжособистісного спілкування»/Укладач: М.І.Скрипник. К.: КУТЕП, 2011. 79 с. 10.09.2023. URL : <https://studfile.net/preview/5127915/page/6/>

8. Види слухання в психології спілкування / Без автора. 10.09.2023. URL : <https://moyaosvita.com.ua/psihologija/vidi-sluxannya-v-psihologi%D1%97-spilkuvannya/>

9. Психодіагностичні тести онлайн. 10.09.2023. URL : <https://nuph.edu.ua/testi-online/>; Методика «Карта інтересів». URL : <https://school11.pp.ua/sotsialno-psihologichna-sluzhba/22-storinka-sotsialnogo-pedagoga/39-metodika-profil-modifikatsiya-karti-interesiv>; Методика ДДО. URL: <http://mvpu.edukit.sumy.ua/Files/downloadcenter/%D0%94%D0%94%D0%9E%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%84.%20%D0%9A%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BC.pdf>; <https://onlinetestpad.com/ua/test/846652-ea-klimova-ddo>; Опитувальник Дж.Голланда. URL : https://www.eztests.xyz/tests/professional_holland/

10. Робоча програма виробничої практики для здобувачів вищої освіти спеціальності: 231 Соціальна робота. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2020. 10.09.2023. URL : <https://fspu.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%92%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%0%B8%D0%BC%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BC.pdf>

References:

1. Nakaz MON №557 vid 24.04.2019 r. «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. [Order of the Ministry of Education and Science No. 557 of April 24, 2019 "On approval of the standard of higher education in specialty 231 "Social work"]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/231-Sotsial.robota-bakalavr-VO.18.01.pdf> [in Ukrainian].

2. Kontseptualno-tehnolohichna model pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sotsialno-pedahohichnoi sfery. (2022). [Monografiia] / T.Vasyliuk, & I. Lysokon, et al. [Conceptual and technological model of training of future specialists in the social and pedagogical sphere]. Kryvyi Rih: KDPU. Retrieved from: http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6700/1/%d0%9b%d0%b8%d1%81%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%8c_%d1%80%d0%be%d0%b7%d0%b4%d1%96%d0%bb_%d0%bc%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d1%84%d1%96%d1%97_2022.pdf [in Ukrainian].
3. Fitsula M.M. (2009) Pedagogika. [Pedagogy]. K: Alma Mater. Retrieved from: https://pidru4niki.com/1277032434966/pedagogika/printsipi_pedagogichnogo_protsestu [in Ukrainian].
4. Semyhina T.V. Pozhydaieva O.V., et al. (2022). Prohramy pidhotovky doktoriv filosofii iz sotsialnoi roboty: analiz zmistu. [Doctor of Philosophy training programs in social work: content analysis]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky»*. 12-13, 108-113. Retrieved from: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/20> [in Ukrainian].
5. Prohrama navchalnoi praktyky dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti 231 «Sotsialna robota», pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity. (2023). [Program of educational practice for students of higher education, specialty 231 "Social work"]. Lviv: LDUBZhD.
6. Filonenko, M. M. (2008). Psykholohiia spilkuvannia. Pidruchnyk. [Psychology of communication. Textbook]. K.: Tsentr uchbovoi literatury. Retrieved from: https://lkkeip.at.ua/_ld/0/24_--_.pdf [in Ukrainian].
7. Skrypnyk, M.I. (Eds.). (2011). Lektsii z navchalnoi dystsypliny «Psykholohiia mizhosobystisnoho spilkuvannia». [Lectures on the academic discipline "Psychology of interpersonal communication"]. K.: KUTEP. Retrieved from: <https://studfile.net/preview/5127915/page:6/> [in Ukrainian].
8. *Vydy slukhannia v psykholohii spilkuvannia*. [Types of listening in the psychology of communication]. Retrieved from: <https://moyaosvita.com.ua/psihologija/vidi-sluxannya-v-psixologii%D1%97-spilkuvannya/> [in Ukrainian].
9. *Psykhodiahnostychni testy onlain*. [Psychodiagnostic tests online]. Retrieved from: <https://nuph.edu.ua/testi-online/> [in Ukrainian].
10. Robocha prohrama vyrobnychoi praktyky dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti: 231 Sotsialna robota. (2020). Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychyny. [Work program of industrial practice for students of higher education, specialty: 231 Social work]. Retrieved from: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%92%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0-%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BC-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BC.pdf> [in Ukrainian].